

АКЦИОНАРСКО ДРУШТВО

Појам – друштво капитала, утврђени капитал подељен на акције, потпуна одговорност (неодговорност акционара)

Изузеци од неодговорности – 1) пробијање правне личности 2) принудна ликвидација за владајућег акционара

Значај – правно најсложенији облик; економски најмоћнији облик (сакупљање великог капит.)

Особине

1) структура основног капитала:

- * подељеност капитала на акције; утврђен актима АД и регистрован

- * збир номиналне вредности акција = основни капитал

- * минималан капитал прописан (3.000.000 дин.)

2) лака преносивост акција – а) тржишна вредност б) забрана ограничења преноса у ЈАД; могућност ограничења у НАД

3) одвојеност капитала од управе – стручна управа, а акционари имају надзор

4) појачана заштита несагласних акционара

Врсте

1) *Према доступности акција јавности* - нејавно и јавно АД

- одређивање врсте - оснивачким актом или статутом
- значај поделе – строжи режим за ЈАД
- посебне обавезе за ЈАД – 1) обавеза јавне емисије 2) обавеза извештавања јавности 3) подређеност надзору Комисије за хов 4) забрана ограничења преноса акција 5) отежано затварање ЈАД у НАД
- особине НАД – 1) нема јавне емисије и трговине, осим при отварању 2) не подлеже надзору Комисије за хов 3) нема обавезе извештавања јавности о пословању 4) допуштено ограничење преноса акција 5) могућност претварања у ЈАД: а) јавном емисијом б) објавом проспекта без јавне емис.

2) *Према организованости трговине* – котирано и некотирано АД (у Срб. сва ЈАД - котирана)

Оснивање

Особености у оснивању

- примена општих правила – нпр. систем оснивања, оснивачки акт, регистрација...

- посебна правила: конститутив. акти, начин оснивања, погодности оснивача, уговори АД с оснивачима

Особености конститут. аката – два акта: оснивачки акт и статут

- оснивачки акт

- * форма – писмена, овера, предаја регистру, објава

- * садржина – као и др. акти, али одређење броја акција, номиналне вредности и бр. акција сваког оснивача

- * по оснивању друштва – исцрпљује снагу (не мења се)

- статут

- * појам – хијерархијски највиши општи акт...

- * форма – писмена, потписи о-ча, овера, предаја регистру, објава

- * прописана садржина – обавезни и факулт. елем.

- * измена – апсолутном већином скупштине

Начини оснивања – нејавном емисијом (симултано) и јавном емисијом (сукцесивно)

- *нејавном емисијом* – оснивање нејавног АД

- * појам - оснивачи сами оснивају АД, без јавне емисије (испуњавање услова, миним. капит...)

- * сакупљање капит. – сами оснивачи, бар 25% улога у часу оснивања, остатак до 2 год. по регист. оснивања.

- * једини начин у Срб.

- *јавном емисијом* – оснивање јавног АД

- * појам – оснивачи јавно позивају остале улагаче

- * 4 фазе – 1) оснивачи испуњавају услове (оснивачки акт, миним. капитал...) 2) јавна емисија акција уз дозволу Комисије за хов 3) оснивачка скупштина 4) регистрација

* није уређен у Срб. – значи забрана

- погодности оснивача – статутом, иначе не важе
- уговори АД с о-чима – ЈАД-у допуштено у прве 2 године да купује од о-ча добра преко 10% основ. кап. уз новчану процену и одобрење скупштине (3/4)

Основни капитал

Појам – регистрована вредност нето имовине АД

Врсте (према моменту оснивања) – оснивачки (од о-ча) и накнадни (повећање или смањење); забрана пада испод минималног прописаног (принуд. ликвид.)

Структура – подела на акције

- сакупљање – емисијом акција (акционарски кап.)
- предности емисије над зајмом банке – не мора да га враћа; не мора да плаћа дивиденде
- мотиви улагача за куповину акција – 1) дивиденда 2) раст тржишне вредности акција (капитална добит) 3) лака преносивост на 3. лица (лак излазак а-ра из АД)

Поделе на врсте

- обавеза враћања: сопствени и позајмљени

- израженост у акцијама – номинирани (подељен на акције; основни) и неноминирани (споредни)

- подељеност акција а-рима – издати и неиздати (одобрени)

* уписани кап. – регистровање свих акција, макар да нису све издате а-рима (одобрени кап.)

* одобрени основни кап.

+ појам – делегација на управу

+ разлог делегације – брже поступање према стању тржишта капитала

+ овлашћење управе – до 5 год., више пута узастопно

+ обим – мање од половине уписаног капит.

- обим уношења улога – уплаћени (унети) и неуплаћени (неунети)

* појам – могућност уплате на рате

* ограничење права ималаца делимично отплаћених акција (сразмерност уплати; забрана отуђења)

Серијске хартије од вредн.

Хартије од вредности уопште

- појам – писм. исправа; имовинс.пр.; располага.

- врсте права – пр. на харт. и пр. из харт. (инкорпорација)

- врсте према сврси и масовности у промету – појединачне и серијске

Серијске хартије

- појам

- смисао – сакупљање и улагање капит.

- дематеријализација серијских хов

* појам – процес претварања у електрон. испр.

* особине – обавезност, потпуност и централизованост (Центр. регист. хов.)

* располагање – „безготовински“

- врсте: основне и изведене хов(финанс.инструм.)

- основне хов (према праву из хартије): акције, обвезнице, записи и депозитне потврде

- изведене хов – варанти, преносиве закључнице (фујчерси, опције...)

Акција

Појам – серијска хов, чланска права и обавезе

Три значења: 1) део основног кап. 2) скуп чланских права и обавеза и 3) хартија од вред.

Акција као део основног капитала

- значење – један у низу једнаких делова...
- номинална вредност – иста у класи (равнопр. а-ра)

Акција као скуп чланских права и обавеза

- три редовна права учешћа за а-ра, као члана: 1) у основном капиталу (престанак друштва) 2) у управљању (право једног гласа) и 3) у добити (дивиденда)
- повластице – права већа од редовних права

- обавезе а-ра – уношење улога, посебне дужности за велике а-ре и обавештавање АД о стицању великог учешћа (5, 10, 25, 33, 50, 66 и 75%)

Акција као хартија

- појам - исправа, као симбол својства а-ра у АД
- природа – хов, недељива, сусвојина
- ималац – само на име (у ствари – рачун на име)

Садржина акције као хартије

- прописана – у ствари у одлуци АД о емисији и у уписници при куповини
- елементи – врста, класа, ималац, вредност, сметње у преносу и права

Номинална вредност акције

- појам – новчана вредност дела осн. кап.
- подељеност целог осн. кап. на акције
- збир номин. вредности свих акција = основ. кап.
- начин изражавања вредности – номинални и рачуноводствен
- номиналне акције и рачуноводствене (квотне) акције
- допуштеност или само номиналних или само рачуноводствених акција
- сувласничка акција – режим као сувласнички удео у доо

Издавање

- издавалац – само АД, а друга друштва кад се претварају у АД; у оснивању и физичка лица
- начин – јавно и приватно
- јавна емисија – обавеза за ЈАД, осим у прописаним изузецима (нпр. мала емисија, професионалним улагачима, скупе акције...)
- нејавна (приватна) емисија – само НАД, а јавна само кад се претвара у ЈАД

Трговина

- ЈАД
 - * обавеза слободне преносивости; уговори а-ра о ограничењу преноса
 - * место трговине - у берзи и ван ње (у Србији само у берзи)
- НАД – само нејавно; забрана објављивања понуда за куповину и продају
- пренос права из акције без преноса акције – само имовинска права (забрана преноса пр. гласа)

Врсте и класе акција

- критеријум: врста и обим права имаоца (акционара)
- врсте према рангу права према друштву – обичне и повлашћене акц.
- појам класе – подврста акција; иста права свих а-има у њој у односу на остале класе
- обавеза за АД издавања обичних акц., а право издавања и повлашћених акц.
- максималан обим повлашћених акц. – половина основног капитала АД (не више од обичних акц.)
- забрана замене обичних акц. за повлашћене, а обрнуто допуштено

Обичне акције

- појам – три редовна чланска права (учешће у капиталу, 1 глас и дивиденда) и пратећа права (пречи упис, располагање, обавештавање...)
- режим – увек једна класа (забрана више класа обичних акција)

Повлашћене акције

- појам – дају повластице у односу на обичне акције
- имаоци? – мали улагачи
- правни режим
 - * не дају право гласа, осим у прописаним случајевима (негласачке акције)
 - * остала чланска права дају – учешће у капиталу, у добити, пречи упис, обавештавање...
 - * одређивање повластица – статутом АД и одлуком о емисији
 - * могуће повластице – фиксна дивиденда, првенствена исплата дивиденди, првенство у расподели остатка ликвидационе (стечајне) масе, замена за обичне акције, продаја акција АД-у...
 - * право пречег уписа – само за акције исте класе
 - * право гласа у прописаним случајевима: 1) по закону – измена, укидање или умањење повластица – само уз сагласност скупштине класе 2) по статуту АД – а) по повл. акцијама

заменљивим за обичне и **б)** у случају неисплате дивиденди по повл. акц. до исплате (као обични а-ри)

Врсте акција према моменту издавања – издате и неиздате (одобрене, овлашћене)

Збир издатих и неиздатих акција = уписани (основни) капитал АД

Сразмера – број неиздатих акција $< 1/2$ броја издатих акција

Издате акције – АД продало у емисији

Неиздате акције (одобрене уписани капитал)

- појам – нису још емитоване, али по статуту АД овлашћено да их емитује касније
- АД није обавезно да изда неиздате акције – ако не изда, мора уписани осн. кап. да смањи
- надлежност за одлуку о емисији – скупштина, а управа извршава одлуку (делегација надл.)
- трајање делегације – 5 год.; обнова више пута
- издавање само за нове улоге – никако из средстава АД

Вредност (цена) акција

Врсте према сврси – номинална, рачуноводствена, тржишна, емисиона и прописана

Номинална вредност

- појам – објашњен раније
- акција мора да има или номиналну или рачуноводств. вредност
- све акције исте класе – иста номинал. вредност
- номин. вредност повлашћ. акција – не нижа од оне за обичне акције

Рачуноводствена вредност – објашњена

Тржишна вредност

- појам – установљење на тржишту; понуда и тражња; виша, једнака или нижа од номин. вредности
- најтачнија – берзанска цена (курс); по комаду акције; због аукције

Емисиона вредност

- појам
- одређивање – одлуком АД о емисији
- минималан износ ограничен – не испод номиналне цене; ако је тржишна цена виша, – ни испод ње
- премија емисије

* појам - вишак емисионе цене изнад номиналне

* режим премије

а) забрана АД-у да дели премију у дивиденде

б) трошење премије само за прописане сврхе – повећање капит., покриће губитака, куповина акција од несагласних а-ра, накнада трошкова емисије...

- изузеци од забране снижавања емисионе цене испод тржишне цене (попуст): **1)** емисија путем покровитеља емисије **2)** нејавна емисија постојећим акционарима (до 10%) **3)** нејавно друштво кад јавно емитује ради претварања у ЈАД

Прописана вредност

- појам – прописана од државе ради заштите АД и несагласних а-ра од злоупотреба владајућег а-ра
- примена – само у прописаним случајевима – у осталим случајевима важи тржишна цена
- врсте – тржишна и процењена
- прописана тржишна вредност

* појам – просечна (пондерисана) цена акција ЈАД на тржишту у последњих 6 месеци пре дана утврђивања (нпр. ради одређивања емисионе цене), ако је трговина довољно учестала (ликвидна)

* ако трговина није учестала – важи процењена, као да је ЈАД нејавно

- процењена цена

* појам - утврђује је овлашћено стручно лице (нпр. рачуновођа) прописаним методима

* НАД је увек примењује у прописаним случајевима; нема јавне трговине, те нема поуздане тржишне цене

- **Обвезница**

Појам – хов, обавеза исплате главнице са каматом о доспелости

Значај

- корист за издаваоца – повољнији зајам него кредит од банке
- попуњавање мањка у буџету државе, одн. територијалне јединице
- корист за улагаче

* начин улагања штедње поред улагања у банке, акције или др. (нпр. племените метале)

* преносивост – могућност продаје пре доспелости

Природа – облигациона и дугорочна хартија (преко 1 године)

Извори – ЗОО, ЗТК, ЗПД (заменељиве обв.), прописи Комисије за хов и одлука издаваоца

Издавалац – свако правно лице (нпр. друштво, држава, задруга, установа), али не и физичко лице

Издавање

Продаја улагачима на тржишту у емисији (нпр. на шалтерима банака)

Поступак емисије

* одлука о емисији издаваоца

* у јавној емисији – израда проспекта о издаваоцу и јавне понуде (не треба држави и НБС-у)

* дозвола Комисије за хов за објаву понуде (не треба за државу и НБС)

* упис – закључење уговора о куповини

* уплата цене издаваоцу

* пренос обвезница на рачуне купаца

Исплата

Кад? – о доспелости

Шта? – главница са каматом

Како? – у целини и одједном (једнократне обв.) и на рате (вишекратне обв.)

Положај ималаца обвезница (обвезничара)

Начело – равноправност обвезничара једног изд-ца у истој емисији за обвезнице истог номиналног износа (иста права и обавезе)

Обавеза – уплата цене издаваоцу по упису

Врсте права о-чара – основна и споредна

- основна права – право на главницу са каматом

- споредна права

* ако су предвиђена одлуком о емисији

* врсте – пречи упис акција издаваоца, обезбеђење (нпр. залогом, гаранцијом), замена за акције, учешће у добити издаваоца...

* заштита о-ара – на њиховој скупштини; сагласност на одлуку издаваоца да мења њихова права

Врсте

Обезбеђеност тражбине

- необезбеђене и обезбеђене (покривене) – нпр. гаранцијом, залогом (нпр. хипотекарне обв.)

- претпоставка необезбеђености

Врста валуте – динарске и девизне (дозвола НБС; исплата у иностраној валути)

Висина емисионе цене – паритетне и дисконтне

Право на замену – незамењиве и замењиве

- режим замењивих обв.

* замена по одлуци издаваоца до доспелости

* последица – о-чар постаје акционар; АД исплаћује дуг

* ограничења замењивих обв. – **1)** само АД као издавалац **2)** максималан бр. замењ. обв. – број акција одобреног капитала АД **3)** издавање само за новчане улоге **4)** емисиона цена не испод номин. одн. тржишн. цене акције

Право исплате пре доспелости

- искомпливие и неискупљивие (одбитак недоспеле камате)

- претпоставка неискупљивости

Промена каматне стопе

- са непромењивом и промењивом стопом (нпр. индексне обв. – виша од % инфлације)

Врста споредног права – обична, замењива и учествујућа (партиципативна)
- учествујућа обв. – учешће у добити издаваоца поврх главнице и камате
Начин исплате – једнократне и виšekратне обв.

Право стицања хартија

Појам – право имаоца главне хов према издаваоцу да му је прода у емисији

Варант – исправа о праву стицања издата од и-ца

Битна особина – преносивост варанта

Врсте – право уписа, пр. доделе и пр. замене

Сакупљање основног капитала (емисија хов)

Појам емисије – пр. посао; издавалац продаје хов првим имаоцима; сакупља капитал; обавеза чинидбе имаоцима

Издавалац

- АД за акције и остале врсте серијских хов
- друга привр. друштва – облигац. хов, а акције само кад се претварају у АД
- друга правна лица – само облигац. хов
- физичка лица – акције у оснивачкој емисији АД

Предмет емисије

– серијске хов и др. финанс. инструменти (нпр. варанти, изведене хов)

Врсте емисије (доступност јавности)

– јавна и нејавна (приватна) емисија

Јавна емисија

Појам – издавалац јавно нуди на продају неодређеним лицима...

Разграничење од приватне емисије

- у приватној емисији нема јавног нуђења
- значај поделе – јавна емисија строже уређена; разлог – ризичнија по улагаче и привреду

Разграничење од јавне понуде и јавног нуђења

- јавна понуда

* појам - понуда издавоца у емисији; објављена

* смисао – елемент јавне емисије

- јавно нуђење

* појам - радња сваког лица; трајнија понуда хов на продају

* понудилац – издавалац у емисији и ималац хов ради препродаје

Јавна понуда у емисији

Појам – издавалац јавно даје неодређеним лицима ради продаје хов; одређени услови

Природа – општа понуда; објављена на прописани начин (интернет страна издаваоца)

Забрана друкчијег начина објављивања – казнено дело

Допуштено додатно објављивање уз прописани начин (нпр. новине, дељење летака...)

Обавеза јавности емисије

- у Срб. – присилна и свеопшта јавност емисије серијских хов, осим у прописаним изузецима
- обвезник – свако правно лице
- упоредно право – нема обавезе јавне емисије, осим за ЈАД

Дозвола Комисије за хов – обавеза за издаваоца пре објаве

Периодично извештавање јавности - обавеза јавног друштва да редовно објављује извештаје

Услови за јавну емисију

- прописани услови
- издавалац испуњава; Комисија проверава
- услови:

* издавалац само правно лице, а физичко само у оснивању АД

* јавна понуда – писмена форма, прописана садржина, прописани начин објаве

* понуђене хов – уписане на емисиони рачун издаваоца и слободно преносиве

* потпуно уношење улога у АД пре нове емисије....

Поступак јавне емисије – радње:

- одлука о емисији – надлежни орган издаваоца (нпр. скупштина АД, скупштина или влада државе...); прописана садржина, писмена форма...
- састављање јавне понуде и проспекта – писмена форма, прописана садржина
- захтев Комисији за одобрење

* рок за одлуку 10 (одн. 20 дана)

* пропуштање рока – одбијање; управни спор

- објава понуде и проспекта
- продаја хов (упис и уплата) – путем трговаца

* рок емисије до три месеца од објаве

* упис (закључење уговора) и уплата (преко банке) - одмах; до 2 год.

* Комисија надзире ток продаје – отклањање неправилности; поништај емисије (битне повреде)

- утврђивање исхода

* кад? – по истеку рока за упис (емисију) -

* ко? – издавалац по извештају Центр. регист.

* исход – успела емисија (пређен праг успеха) и неуспела емисија (враћање цена улагачима)

* извештај изд-ца Комисији за хов – 3 дана по истеку рока емисије

* објава исхода на интернет стр. изд-ца

* захтев изд-ца Центр. рег. за пренос хов на рачуне купаца (5 дана)

* пренос хов са емисионог рачуна на рачуне купаца код чланова Центр. регист. (нпр. стицање својства акционара) – 2 радна дана по утврђивању исхода

* обавеза јавног издаваоца да укључи хов на берзу (регулисано тржиште) – 8 дана по преносу

Проспект

Појам – исправа о стању изд-ца...; омогућавање улагачима објективне процене исплативости и ризичности куповине хов

Садржина и форма

- делови – увод (скраћени проспект) и основни део
- писмена форма и прописана садржина – детаљна исправа
- особине – потпун, тачан, прегледан и јасан; забрана довођења у заблуду улагача

Објављивање

- кад? – кад Комисија изда одобрење, а пре емисије
- како?

* обавеза - на интернет стр. изд-ца, трговаца хов-има и берзе

* право – допунски и на друге начине (нпр. у новинама, лецима...)

- доступност јавности – док су хов у јавној трговини, а најкраће 10 год. по објави
- обавеза усклађивања са новим чињеницама

Приватна емисија

Појам – емисија без објаве понуде

Издавалац

- упоредно право

* свако правно лице, а физичко лице у оснивачкој емисији АД

* забрана – само јавном АД, осим у допуштеним случајевима

* Србија – обавеза јавне емис. за свако правно лице, осим у допуштеним случајевима

Ограничења приватне емисије

- циљ ограничења - да се спречи прикривена обавезна јавна емисија

- повреда ограничења – казнено дело и поништај емисије од Комисије за хов

Допуштени случајеви (изузеци од обавезе јавне емисије)

- не мора проспект и дозвола Комисије за хов
- три групе изузетака: **1)** јавноправни изд-ци (држава и НБС) **2)** неризичне емисије – **а)** оснивање АД **б)** стручним улагачима **в)** богатим улагачима **г)** скупе хов **д)** мале емисије **ђ)** постојећим а-рима...; и **3)** техничке емисије - нпр. бесплатне акције, промена номиналне вредности, замена за обвезнице...

Преузимање емисије

Појам – посао; преузималац продаје за изд-ца хартије у емисији 3. лицима, уз могућност откупа

Економски смисао – помоћ изд-цу у емисији или пренос ризика неуспеха на преузимаоца
Преузималац – само стручна и финансијски моћни трговци хов-има (инвестиц. друшт. и банке)

Уговор о преузимању – писмена форма

Обавезе и права преузимаоца

- обавезе - стручни послови у емисији: испитивање тржишта, планирање емисије, израда понуде и проспекта, прибављање дозволе Комисије, организовање групе за продају, откуп непродатих хов, утврђивање исхода...
- права – награда за рад (провизија) и маржа у препродаји хов улагачима

Врсте – меко (заступање) и чврсто (откуп)

Одговорност – објективна и солидарна са изд-цем за штету улагачима због непрописне емис.

Одговорност у емисији

Врсте одговорности

- казнена и имовинско-правна одгов.
- начело

* строжа одгов. него по општим правилима

* разлози строгаће – 1) стручност изд-ца и помагача у емисији 2) већа економска моћ у односу на улагаче 3) неукост и неорганизованост улагача

Казнена одговорност – кривично дело за злоупотребе на тржишту и преступ за блаже повреде прописа

Имовинска одговорност

* објективна и солидарна одговорност изд-ца и помагача (преузималац, њихове управе, ревизор и други стручњаци у састављању проспекта)

* разлог – мане проспекта (непотпуност, нетачност, улепшаност)

* санкција – поништај емисије, повраћај датог улагачима и накнада штете

Одржавање основног капитала

Појам

- скуп мера одржавања о.к. на достигнутом нивоу
- обавеза привр. друштва да их предузима
- разлог – заштита поверилаца од злоупотреба
- суштина – забрана плаћања а-рима, ако би друштво тиме угрозило способност исплате дугова

Врсте – мере сакупљања капитала и мере одржавања на достигнутом нивоу

Мере сакупљања капитала

- реалност ОК и принуђивање АД и улагача да унесу обећано
- примери – 1) забрана улога у раду 2) процена неновчаног улога 3) забрана ослобађања од уношења улога 4) прописани рок за улагање 5) санкције за неуношење улога 6) забрана емисије испод номиналне, одн. тржишне цене...

Мере одржавања (забране) – 1) смањења ОК 2) враћања улога 3) нове емисије пре уплате старе 4) плаћања ван дивиденде и испод нето имовин.